

Ihor STAMBOL, Candidate of Historical Sciences, Docent, Department of Library Studies and Informology, Institute of Journalism, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine).

Materials for Shevchenko studies in letters to Mykhailo Komarov.

The aim of the work. The research is connected with the analysis of epistolaries stored in the archive of M. Komarov of the Department of Rare Publications and Manuscripts of the Odesa National Scientific Library. The purpose of the work is to find out the value of these letters for Shevchenko studies, identify the main topics related to the figure of Taras Shevchenko and figures who wrote to Mykhailo Komarov on similar topics and find the place of the figure in preserving the memory and honouring Kobzar. **The methodology** is based on the principles of historicism, objectivity, as well as on general historical methods – chronological, retrospective, problem-thematic and statistical-analytical. **The scientific novelty** of the work lies in the review of Shevchenko's plots contained in unpublished letters to M. Komarov. It is determined which of the materials are of scientific value and can be involved in further research. The circle of people who wrote to M. Komarov on the Shevchenko studies topics and for what purpose was found out. The facts that testify the leading role of M. Komarov in the development of Shevchenko studies of the late 19th – early 20th century are noted. **Conclusions.** In the letters sent to M. Komarov kept to this day there are many different facts that are directly or indirectly related to Shevchenko studies. They are most valuable for the history of honoring the figure of Taras Shevchenko in different regions of Ukraine and St. Petersburg, as well as for the history of compiling a bibliography of Taras Shevchenko. The letters somewhat supplement the information about the publication of Kobzar's works. Facts from the life of Kobzar, which at the time of writing the letters were little known, are now well known in Shevchenko studies. An important aspect of letters to Mykhailo Komarov is the recognition by contemporaries of his importance in the formation and accumulation of knowledge about the outstanding poet, for example, in letters from V. Leontovych, Ye. Chykalenko, or I. Belousov, which was sent to M. Komarov by B. Grinchenko.

Key words: Mykhailo Komarov, Shevchenko studies, correspondence, anniversary of Taras Shevchenko, biography, Odesa.

Ігор Іванович СТАМБОЛ, кандидат історичних наук, доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна).

Матеріали до шевченкознавства в листах до Михайла Комарова.

Мета роботи. Дослідження пов'язане з аналізом епістоляріїв, що зберігаються в архіві М. Комарова у Відділі рідкісних видань і рукописів Одеської національної наукової бібліотеки. Метою роботи є з'ясування цінності цих листів для шевченкознавства, визначення основних тем, що стосуються постаті Т. Шевченка, кола діячів, які писали до Михайла Комарова на подібну тематику, та місця самого М. Комарова у збереженні пам'яті та вшануванні Кобзаря. **Методологія дослідження** базується на принципах історизму, об'єктивності, а також на загальноісторичних методах – хронологічному, ретроспективному, проблемно-тематичному та статистично-аналітичному. **Наукова новизна** роботи полягає у здійсненні огляду шевченкознавчих сюжетів, присутніх у неопублікованих листах до М. Комарова. Визначено, які з матеріалів становлять наукову цінність та можуть залучатися до подальших досліджень. З'ясовано коло осіб, які писали до одеського діяча на шевченківську тематику та з якою метою. Відзначено факти, що свідчать про провідну роль М. Комарова в розвитку шевченкознавчих студій кінця ХІХ – початку ХХ ст. **Висновки.** У збережених до сьогодні листах, надісланих до М. Комарова, наведено багато різноманітних фактів, які прямо чи опосередковано пов'язані із шевченкознавством. Найбільшу цінність вони становлять для історії вшанування постаті Т. Шевченка в різних регіонах України та Санкт-Петербурзі, також – для історії складання бібліографії Т. Шевченка. Листи певною мірою доповнюють відомості про видання творів Кобзаря. Факти з життя видатного поета, які на момент написання листів були

маловідомими, сьогодні вже є добре сприйнятими в шевченкознавчих студіях. Важливим аспектом листів до Михайла Комарова є визнання сучасниками його значення у формуванні й накопиченні знань про Кобзаря, про що зустрічаються згадки в листах від Ц. Білиловського, В. Леонтовича, Є. Чикаленка та інших, а Б. Грінченко навіть спрямовував зацікавлених, як у випадку з І. Белоусовим, до М. Комарова по шевченкознавчі консультації.

Ключові слова: Михайло Комаров, шевченкознавство, листування, роковини Тараса Шевченка, біографія, Одеса.